

Nemzeti
Köszolgálati Egyetem
Vezető-és Továbbképzési Intézet

HOFFMAN ISTVÁN PHD.

Szociálpolitika, szociális ellátások

Budapest, 2014

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el.

Szerző:

© Hoffman István PhD. 2014

Kiadja:

© NKE, 2014

Felelős kiadó:

Patyi András
rektor

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalom

I. Jóléti modellek a modern államokban	4
a. A skandináv jóléti modell.....	4
b. A „liberális” jóléti modell.....	4
c. A kontinentális európai jóléti modell.....	4
II. A szociálpolitika értelmezési keretei	6
1. A szociálpolitika tágabb és szűkebb fogalma	6
2. A szociális ellátások csoportosítása	6
a. Az ellátások mibenléte szerint	6
b. Az ellátáshoz hozzájutás elve szerint	7
c. Az ellátások finanszírozása alapján	7
d. A szociális ellátórendszer szintjei szerint	7
III. Európai uniós és nemzetközi szociális jog	9
1. Európai uniós szociális jog	9
a. Elsődleges jogi szabályok	9
b. A másodlagos uniós jog.....	9
2. Az Európai Szociális Alap (ESZA)	10
3. A nemzetközi szociális jogi szabályok hatása a nemzeti jogokra	10
IV. A szociális igazgatásban közreműködő állami szervek	12
1. Országgyűlés	12
2. A Kormány és a központi államigazgatási szervek	12
3. Területi államigazgatási szervek és államigazgatási feladatot ellátó önkormányzati szervek és tisztségviselők	12
4. Helyi önkormányzatok	13
V. A szociálpolitika feladatai. A fontosabb szociális ellátások.....	14
1. A jövedelemmel nem rendelkezők és az alacsony jövedelműek pénzbeli és természetbeni ellátásai	14
a. Pénzbeli ellátások	14
b. Természetbeni ellátások.....	14
c. A fogyatékosok speciális pénzbeli támogatása	15
d. A hajléktalanok ellátásának speciális szabályai	15
2. Személyes szolgáltatások	15
a. Fogyatékos személyek ellátásai	15
b. Időskorúak ellátásai	15
c. Hajléktalanok ellátásai	15
3. Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos közigazgatási feladatok	16
Felhasznált irodalom	17
Fogalomtár	17

I. Jóléti modellek a modern államokban

A magyar szociálpolitikai és szociális ellátási szabályok áttekintését megelőzően célszerű röviden áttekinteni a jóléti ellátásokkal kapcsolatos főbb megközelítéseket. Ez ugyanis jelentős mértékben meghatározza az egyes országok szociális igazgatásának kereteit. A csoportosítás során Gøsta Esping-Andersen¹ osztályozását veszem alapul.

a. A skandináv jóléti modell

Esping-Andersen csoportosításában az első modellt az **észak-európai államok** jelentik, amelyek modellje „nemzetközileg egyedülálló abban, hogy az állami pillérre teszi a hangsúlyt.”² Esping-Andersen a modell három főbb jellemzőjének azt tekinti, hogy 1. univerzális garanciákat, 2. elsősorban a munkapiacra történő visszatérést elősegítő, ún. aktivációs lehetőségeket és ellátásokat, valamint 3. fejlett szolgáltatásokat nyújtanak a gyermekeknek, a fogyatékkal élőknek és a támogatásra szoruló idősöknek. A skandináv modell egyfajta preventív rendszert jelent, azaz célja, hogy minél tovább maradjon az állampolgár a munkaerő-piacon aktív foglalkoztatottként, ám ha kiesik onnan, akkor széles körű, univerzális juttatásokra válik jogosulttá. A modell hátrányaként azt emelik ki, hogy az erős állami ellátórendszer miatt nagyobbak a közkiadások. Esping-Andersen az északi modell körébe a skandináv államokat és Belgiumot sorolja.

b. A „liberális” jóléti modell

Gøsta Esping-Andersen csoportosításában a második modellt az **angolszász államok** (az Egyesült Királyság, Egyesült Államok, Ausztrália, Új-Zéland, valamint Írország) jelentik, amelyek **aktívan támogatják a piaci megoldásokat**, oly módon, hogy egyrészt ösztönzik a magán jóléti ellátásokat, és az akut piaci kudarcok kezelésére korlátozzák a közfelelősséget.³ Ebben a rendszerben az állam felelősségvállalása általában az egészségügyi ellátórendszer területén jelentősebb, a többi jóléti szolgáltatásban a szerepe kisebb, elsősorban a bizonyítottan **rászorulóknak nyújtott céltartó ellátások** rendezésére korlátozódik. Ezzel a magán jóléti piac felé terelik a középosztályt, az állam pedig erősíti a jövedelmek ellenőrzésének és az alacsony jövedelemhez kötött ellátásoknak a szerepét.

c. A kontinentális európai jóléti modell

Esping-Andersen csoportosításában a harmadik modellt a kontinentális európai országok legtöbbszörében megjelenő vonás, a hagyományos családi jóléti felelőségek részleges fennmaradása jellemzi. Szerinte ebben a rendszerben a legfontosabb a fő kenyérkereső biztonsága. A modell családokra építő jellegét tovább erősíti a **társadalombiztosítás dominanciája**, amely jó védelmet nyújt az egész életükben stabil állással rendelkezőknek.⁴ Esping-Andersen éppen a társadalombiztosítás túlsúlyát látja e modell legfontosabb kockázati pontjának, ugyanis a munkaerő-piacokhoz való gyengébb szálakkal kötődés a rendszer hosszú távú életképességét kérdőjelezheti meg. A kontinentális államokban ennek megfelelően **a rászorultsági szociálpolitika egyfajta „végső menedék”** („*last resort*”) azok számára, akik a társadalombiztosítás széles körű ellátórendszerében semmilyen szolgáltatásra nem szereztek jogosultságot, így annak szerepe csak kiegészítő jellegű.

A szűkebb állami felelősségvállalásra figyelemmel egyesek a kontinentális modelltől elkülönítik a családi felelősségvállalás szerepét erősebben hangsúlyozó dél-európai jóléti modellt, valamint a rendszerváltó államszocialista országok ad hoc megoldásoktól terhes, átmeneti jellegű modelljét.⁵

---

1 Gøsta Esping-Andersen: Towards the Good Society, Once Again? In: Gøsta Esping-Andersen – Duncan Gallie – Anton Hemerijck – John Myles (eds.): Why We Need a New Welfare State. Oxford, Oxford University Press 2002. 13-17. old.

2 Esping-Andersen: i. m. 13.

3 Esping-Andersen: i. m. 15.

4 Esping-Andersen: i. m. 16.

5 István Hoffman: Some Thoughts on the System of Tasks of the Local Autonomies Related to the Organisation of Personal Social Care. Lex localis – Journal of Local Self-Governments 2012/4. 325-326.

Ellenőrző kérdések

1. Milyen három főbb jóléti modellt különíthetünk el a modern európai rendszerekben?

.....
.....
.....

2. Párosítsa össze a jóléti modelleket a jellemző (meghatározó szerepet betöltő) ellátásokkal!

skandináv (szociáldemokrata) modell	rászorultsági ellátások
kontinentális modell	alanyi jogú ellátások
angolszász modell	társadalombiztosítási ellátások

3. Jelölje be a kontinentális jóléti modell fő jellemző elemét!

- a) alanyi jogon járó ellátásokra épít
- b) a rászorultsági alapú ellátásokat részesíti előnyben
- c) piaci alapú ellátásokat támogat
- d) jelentős a társadalombiztosítás szerepe

4. Egészítse ki a következő mondatot!

A skandináv jóléti modell legjelentősebb hátránya, hogy abban magasak a .....

5. 5. Egészítse ki a következő mondatot!

A kontinentális jóléti modellben a rászorultsági szociálpolitika egyfajta .....

II. A szociálpolitika értelmezési keretei

1. A szociálpolitika tágabb és szűkebb fogalma

A szociálpolitikának szűkebb és tágabb értelmezéseit különíthetjük el.

Ferge Zsuzsa⁶ és munkái nyomán Krémer Balázs⁷ a szociálpolitikát a legrégább értelemben, a **társadalompolitikával** azonosítva, a **társadalmi újraelosztás egy meghatározott típusának** tekintik, amely nem követi a gazdaságosság, a nyereségesség, az árúviszonyok és a piaci csere logikáját. Fazekas Marianna ezt a meghatározást alapul véve e tág értelmezésen belül három fontosabb területet különít el.⁸ Az első csoportba azok az ellátások tartoznak, amelyek a munkajövedelemmel már nem (pl. idősek, munkanélküliek) vagy még nem (pl. gyermekek) rendelkező csoportok általános, létük alapjait biztosító szükségleteit elégítik ki. A második csoportba a munkaerő újratermelését biztosító társadalmi szükségleteket kielégítő ellátásokat (pl. oktatás, egészségügyi ellátás) sorolja, végül a harmadik csoportba vonja az egyes különösen nehéz helyzetű egyének és csoportok (pl. fogyatékos személyek) olyan szükségleteinek kielégítését, amelyek révén a csoport hátrányai részben vagy egészben leküzdhetők.

Ez a fogalom a társadalompolitika egészét magában foglalja,⁹ olyan területeket is, amelyek ellátása a közigazgatás más elkülönült rendszereihez tartozik, azaz amelyek önálló ágazatot képeznek. Így kialakult a szociálpolitikának egy **szűkebb felfogása** is, ami „a társadalmi munkamegosztásban már vagy még részt nem vevők vagy abból kizorultak, valamint a leginkább hátrányos helyzetűek állami támogatását fogja át”.¹⁰ A fejlett államokban ezen feladatok ellátására jöttek létre a különféle szociális ellátórendszerek.

A szociálpolitikának kialakult egy **legszűkebb felfogása** is, amely a hazai tételes jogi szabályozáson alapul. Eszerint a **szociálpolitika területére alapvetően azokat az ellátásokat soroljuk, amelyekre a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény** (a továbbiakban: **Szt.**) **hatálya kiterjed**. A fenti felfogást követi a jelen tananyag szerkezete is, amely ebben a fejezetben csak az Szt. hatálya alá tartozó ellátásokat, valamint a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló ellátásokat tárgyalja.

2. A szociális ellátások csoportosítása

Az ellátásokat többféle szempontot szerint is osztályozzák. Ezek közül a legfontosabb ismérvek a következők

a. Az ellátások mibenléte szerint

Az ellátások mibenléte, természete szerinti csoportosítást valamennyi modell alkalmazza, így az a szűkebb, kevesebb szempontot figyelembe vevő rendszerekben is megjelenik, figyelemmel arra, hogy az egyik legfontosabb szabályozási és elméleti különbségtételt jelenti.

A fenti csoportosítás alapján elkülöníthetjük a **pénzbeli szolgáltatásokat**, amelyek keretében az ellátásban részesülő pénzbeli juttatást kap. Ebbe a körbe számos ellátás sorolható, példaként említhetjük a családi pótlékot, az anyasági támogatást, a nyugdíjat, valamint főszabályként a rendszeres szociális segélyt. A pénzbeli forma a támogatások egyik leggyakoribb megjelenési formája, amely a hozzájutás elve szerinti valamennyi ellátástípusban megjelenik.

A második csoportba a **természetbeni ellátások** sorolhatók, amelyek keretében nem készpénzjuttatást, hanem a létszükségletei kielégítéséhez közvetlenül szükséges **dolgot** bocsátanak közvetlenül a jogosult rendelkezésére. Erre az ellátási típusra a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt és a közgyógyellátást hozhatjuk példaként. A természetbeni ellátások jellemzően a rászorultsági ellátások körében jelennek meg.

A harmadik csoportba a **személyes szolgáltatások** sorolhatóak, amelyek keretében a jogosult a személyét érintő szolgáltatásban, így például szociális intézeti ellátásban, tanácsadásban, étkeztetésben, háziorvosi ellátásban **részesül**. A személyes szolgáltatások a magyar jogban elsősorban a rászorultsági ellátások, valamint a társadalombiztosítás

6 Ferge Zsuzsa: Társadalompolitikai tanulmányok. Budapest, Gondolat Kiadó, 1980.

7 Krémer Balázs: Bevezetés a szociálpolitikába. Budapest, Napvilág Kiadó, 2009. 115-116. old.

8 Fazekas Marianna: Szociális igazgatás. in: Ficzer Lajos – Forgács Imre: Közigazgatási jog. Különös rész. Budapest, Osiris Kiadó, 2005. 282-284. old.

9 Krémer: i. m. 116. old.

10 Fazekas: i. m. 283. old.

ellátásai körében jelennek meg, de egyes, alanyi jogú egészségügyi ellátási rendszerekben az alanyi jogú juttatások körében is megjelennek.

b. Az ellátáshoz hozzájutás elve szerint

A hozzájutás elve szerint elkülöníthetjük az **alanyi jogon járó (univerzális) juttatásokat**, amelyek „nagyon széles körben, kevés és egzakten értelmezhető jogszabályi feltétellel járnak valamennyi jogosultnak”.¹¹ Az alanyi jogon járó juttatások esetében az ellátás megállapításának feltételeit a jogszabályok pontosan meghatározzák – például meghatározott életkor és a tankötelezettség teljesítése. A döntés során a jogalkalmazó szervezeteknek nincs mérlegelési joguk, ha a feltételek fennállnak, akkor az ellátást meg kell állapítani. Tipikusan ebbe a körbe tartoznak Magyarországon a családtámogatási ellátások.

A második csoportba a **normatív módon szelektív ellátások** tartoznak, amelyek egyfajta átmenetet képeznek az alanyi jogú juttatások és a rászorultsági ellátások között. Ezek az ellátások egy-egy szűkebb társadalmi csoport tagjainak nyújtott ellátások, amelyeket az **adott csoporthoz tartozó személyeknek mérlegelés nélkül** meg kell adni, azonban a jogosultsági kritériumok leszűkítik az ellátáshoz való hozzáférést, azok így nem tekinthetők univerzális jellegűnek. Ebbe a körbe tartoznak például Magyarországon a fogyatékos személyeknek az ellátásai.

A harmadik csoportba a **rászorultsági ellátások** tartoznak, amelyek a hozzáférést az igénylő, illetőleg annak családja jövedelmi, vagyoni viszonyaitól, valamint egyes esetekben a jogszabályban meghatározott személyi körülményeitől teszik függővé. Ezeknek a juttatásoknak a megállapítása körében a jogszabályok általában szélesebb mérlegelési jogköröket biztosítanak a hatóságoknak azzal, hogy generálklauzulákat, vagy mérlegelést lehetővé tevő rendelkezéseket (pl. adható) tartalmaznak.

A legszűkebb értelemben vett szociálpolitika körébe a rászorultsági ellátások mellett a normatív módon szelektív ellátások tartoznak bele.

c. Az ellátások finanszírozása alapján

Az ellátásokhoz való hozzáférést, az ellátáshoz fűződő jogosultságok alkotmányos védelmét, valamint az ellátásokkal kapcsolatos európai uniós szabályozás alkalmazhatóságát és kiterjedtségét is nagymértékben meghatározza, hogy azoknak mi a pénzügyi forrása.

Az ellátások fedezete szempontjából **két fő csoportot** különíthetünk el. Az első csoportba a **költségvetés adó-bevételeiből finanszírozott ellátások** tartoznak. Ezeket az ellátásokat a központi és a helyi (önkormányzati) költségvetések – jellemzően adókból származó – bevételeiből finanszírozzák. Mivel ennek forrásai nem sajátos, erre a célra kijelölt, „címkézett” juttatások, így mértéküket a költségvetési keretekhez igazíthatják. Az ilyen juttatásokra fordított összegek nagysága a mindenkori (éves) költségvetési alkuk eredménye. Ez azt jelenti, hogy az állam szervei meglehetősen nagy szabadsággal alakítják ezeknek a feltételeit és mértékét a mindenkori gazdasági, államháztartási és politikai céloknak megfelelően. E nagyfokú szabadságot is korlátozza azonban a jogállamiság részét képező jogbiztonság védelme érdekében a változtatások bevezetése előtt a megfelelő felkészülési idő biztosításának kötelezettsége.

A másik csoportba a **járadékokból fedezett ellátások** tartoznak, amelyek körébe a társadalombiztosítási és más, biztosítási elven szervezett juttatások tartoznak. Ezeknek a kötelező biztosítási rendszereknek a fedezetét elsősorban sajátos, célzott befizetések: a járulékok képezik. A járulékfizetés fejében a bekövetkezett „társadalmi káresemény” (betegség, öregség, anyaság, munkaképesség megváltozása, eltartó elhalálása stb.) esetén államilag garantált ellátást nyújtanak a járulékot fizetőnek. A kontinentális európai államok társadalombiztosításon alapuló szociális rendszerében általában ezek a befizetések a tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme alatt állnak.

d. A szociális ellátórendszer szintjei szerint

A szociális ellátások között annak szintjei alapján elkülöníthetjük egymástól az **alapellátásokat** (alapszolgáltatásokat), valamint a **szakellátásokat** (szakosított ellátásokat). Az alapellátások szakmailag egyszerűbb, otthon közeli ellátások, amelyek igénybevétele nem igényli azt, hogy az ellátott kiszakadjon korábbi lakókörnyezetéből. **A szakellátások összetettebb, nagyobb szakértelmet igénylő, s rendszerint bentlakásos ellátást jelentő szolgáltatások.** Ezt a felosztást veszi alapul például a Szt., valamint – a jelen tananyagban külön fejezetben tárgyalt – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény.

¹¹ Fazekas: i. m. 284. old.

Ellenőrző kérdések

1. Egészítse ki a hiányzó kifejezést!

A ..... szociálpolitika területének alapvetően azokat az ellátásokat tekintjük, amelyekre a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szt.) hatálya kiterjed.

2. Töltse ki a táblázatot!

Ellátás mibenléte szerint csoportosított szociális ellátások	Ellátáshoz való hozzáférés elve szerint csoportosított szociális ellátások

3. Írja be a hiányzó kifejezést!

A ..... keretében nem készpénzjuttatást, hanem a létszükségletei kielégítéséhez közvetlenül szükséges dolgot bocsátanak közvetlenül a jogosult rendelkezésére.

4. Írja be a hiányzó szót!

Az ..... igénybevétele nem igényli azt, hogy az ellátott kiszakadjon korábbi lakókörnyezetéből.

5. Írja be a hiányzó kifejezést!

Az ..... nagyon széles körben, kevés és egzaktan értelmezhető jogszabályi feltétellel járnak valamennyi jogosultnak.

III. Európai unió és nemzetközi szociális jog

1. Európai unió szociális jog

Bár a szociális ellátások szabályozása elsősorban a tagállamok hatáskörébe tartozik, a szociálpolitika az európai integráció kezdetétől fogva jelen volt. Figyelemmel arra, hogy az unió szociálpolitikával kapcsolatos megközelítése a jelen fejezeténél jóval tágabb kört fog át, így itt csak vázlatosan foglalom össze a legfontosabb elemeket.

a. Elsődleges jogi szabályok

A 2009. december 1-je óta hatályos, a korábbi Európai Közösségről szóló és az Európai Unióról szóló szerződéseket egybefoglaló, az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) – amelynek az alapjogi rendelkezések a részét képezik – több szempontból rendezi a szociális igazgatáshoz tartozó területeket. Az EUMSZ-nek a szociális igazgatást érintő rendelkezései közül elsőként a 45. cikkét (az EK Szerződés korábbi 39. cikke) kell kiemelni, amelynek (2) bekezdése rögzíti, hogy „[a] munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében.” Az EGK Szerződés és az EK Szerződés korábbi, lényegében azonos tartalmú döntéseiből az európai (másodlagos) jogalkotás és a bírói gyakorlat elsősorban a mozgásszabadságot biztosító, a különféle biztosítási idők összeszámításával kapcsolatos szabályozás szükségességét vezette le.

Az EUMSZ szociális igazgatást érintő szabályai közül ki kell emelni a szociálpolitikára, mint közösségi politikára vonatkozó rendelkezéseket, amelyeket az EUMSZ X. címe tartalmaz a 151-161. cikkek között. Az EU szociális politikájával kapcsolatban jelezni kell, hogy az a szociálpolitika szélesebb, angolszász felfogását követi. Az EUMSZ szociálpolitikai szabályai alapján az Európai Uniónak és tagállamainak törekednie kell a foglalkoztatás bővítésére, az élet- és munkakörülmények javítására, a megfelelő szociális védelem kialakítására, a szociális párbeszéd kialakítására, a munkaerő fejlesztésére, a kirekesztés elleni küzdelemre. Bizonyos, alapvetően nem szociálpolitikai irányultságú EUMSZ-szabályok is jelentős hatást gyakorolhatnak a közösségi és a tagállami szociális igazgatásokra. Ebbe a körbe tartoznak az áruk és a szolgáltatások szabad mozgására vonatkozó rendelkezések, a verseny szabadságát biztosító szabályok, az unió polgárságot rendező normák, valamint a diszkrimináció tilalmát meghatározó jogszabályhelyek. Ezek a rendelkezések korlátozottan ugyan, de mind a szociális anyagi, mind a szervezeti, mind az eljárásjogi kérdéseket, valamint a különféle szolgáltatások szervezését befolyásolják.

b. A másodlagos unió jog

A másodlagos joganyag körében elsőként a tagállamok és azok hatóságai, bíróságai által közvetlenül alkalmazandó **rendeletekről** kell szólni. Ezek közül jelentőségében kiemelkedik a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és az ehhez kapcsolódó 987/2009/EK rendelet, amelyek a korábbi 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeleteket váltották fel. Ezek a rendeletek határozzák meg azokat az ellátásokat, amelyek a munkavállalók szabad mozgásához kapcsolódóan az unió koordináció körébe tartoznak. A rendelet alapján a koordináció körébe tartoznak az anyasági és a betegségi ellátások, a megváltozott munkaképességűek ellátásai, az üzemi baleset és a foglalkozási megbetegedéshez kapcsolódó ellátások, a munkanélküliek (álláskeresők) ellátásai, a családtámogatások, a nyugdíjak, valamint az eltartó halála esetén járó, biztosítási alapú ellátások. Ez a jogszabály nem a szociális biztonsági rendszerek harmonizációját valósítja meg – arra ugyanis az Unió nem rendelkezik hatáskörökkel –, hanem azok koordinációjával a különféle szociális biztonsági rendszerek közötti átjárhatóságot teremti meg. Ennek alapján az egyes államokban megszerzett jogosultságokat össze lehet számítani, valamint be lehet számítani egy másik tagállamban meghatározott ellátás igénybevétele során.

A másodlagos jog rendelkezései között az **irányelvek** is fontos szerepet töltenek be, amelyek a szabályozás irányait határozzák meg, azokat a tagállamnak át kell vennie, azonban meghatározott feltételek fennállta esetén az irányelvek

közvetlenül is hatályosulhatnak.¹² Az irányelvek a szociális jogban elsősorban az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggő ügyek kapcsán jelennek meg.

2. Az Európai Szociális Alap (ESZA)

Az EUMSZ 162-164. cikkei szabályozzák a Római Szerződéssel létrehozott, s már 1958 óta működő **Európai Szociális Alapra** (ESZA) vonatkozó rendelkezéseket, amely fontos szerepet tölt be az uniós szociálpolitikai intézményrendszerben. Az EUMSZ 162. cikk (1) bekezdése értelmében az ESZA elsődleges célja az Unión belül a munkavállalók foglalkoztatásának megkönnyítése, földrajzi és foglalkozási mobilitásuk növelése, továbbá az ipari és a termelési rendszerben bekövetkező változásokhoz való alkalmazkodásuk megkönnyítése, különösen szakképzés és átképzés útján. Az ESZA forrásai elsősorban a munkaerőpiacot érintő, valamint az uniós szociálpolitika körébe vonható programokat támogatnak.

3. A nemzetközi szociális jogi szabályok hatása a nemzeti jogokra

A szociális jogok, mint második generációs alapjogok¹³ az egyes alapjogi tárgyú nemzetközi egyezményekben is megjelentek, valamint a szociális jogok gazdasági hatásai miatt széles körben nemzetközi egyezmények szabályoznak számos, a szociális igazgatásra és ezen jogok gyakorlására is kiható rendelkezést. Így a nemzeti szociális igazgatás megértése elképzelhetetlen a nemzetközi szabályok ismerete nélkül, amelyek többszintű rendszert képeznek. Az első szintet az **egyetemes egyezmények** képezik, amelyeket alapvetően az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), valamint annak szakosított szervei keretében fogadnak el.

Az ENSZ-nek a szociális jogokat érintően egyezményét az 1966-ban elfogadott, Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya jelenti, amelyet Magyarországon az 1976. évi 9. törvényerejű rendelet hirdetett ki. Az Egyezségokmány általános jellegéből fakadóan a szociális jogok széles felfogására alapozva tág katalógust ad meg, s sajátos kodifikációs és ratifikációs technikájával lehetővé tette, hogy a világ szinte minden állama részese legyen ennek az egyezménynek. Ez viszont azzal járt, hogy az egyezmény általános védelmi szintje és jogvédelmi rendszere más, elsősorban regionális egyezményekhez képest alacsonyabb.

Az általános egyezményeken kívül – amelyek a szociális jogok széles katalógusát ölelik át – az ENSZ keretében több olyan egyezményt is elfogadtak, amely egy-egy különleges védelmet igénylő csoport sajátos jogait foglalja össze. Ezek közül az egyezmények közül kiemelkedik „A gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény”, amelyet az 1991. évi LXIV. törvény hirdetett ki, valamint a „Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló, New Yorkban, 2006. december 13-án kelt Egyezmény”, amelyet a 2007. évi XCII. törvény hirdetett ki. Ezen egyezmények közös jellemzője, hogy az azokban a szociális jogok érvényesítését alapvetően a tagállamok teherbíró képességéhez igazodó állami kötelezettségeként írják elő.

A második körbe tartoznak a **regionális** – azaz egy jól körülhatárolható országcsoportra vonatkozó – **egyezmények**, amelyek közül Magyarországra az Európa Tanács keretében elfogadott, európai egyezmények gyakorolnak jelentős hatást. A regionális egyezmények sorában az európai országok szociális rendszerei és Magyarország szempontjából is kiemelkedő jelentőségű az *Európai Szociális Charta* (a továbbiakban: Charta).

A Chartát Torinóban, 1961-ben fogadták el, s ahhoz az Európa Tanács 47 tagállama közül 27 csatlakozott. A Charta több módosítását követően 1996-ban fogadták el a Módosított Európai Szociális Chartát (Módosított Charta), amelyet eddig 30 tagállam ratifikált. Magyarország 1999-ben csatlakozott a Chartához és 2009-ben a Módosított Chartához.

Mind a Charta, mind a Módosított Charta I. részében politikai célként, de tömör alanyi jogi megfogalmazásban sorolja fel a szociális jogokat, a II. rész pedig a megfogalmazott célok megvalósításához szükséges állami kötelezettségvállalásokat tartalmazza. A szociális jogok listája szélesebb, mint önmagában a szociális biztonsághoz való jog.

A harmadik csoportba a **kétoldalú szociálpolitikai egyezmények** sorolhatók.

Ilyen egyezmények jöttek létre a hatvanas években az akkori KGST-tagállamok között, ezek közül némelyik még jelenleg is hatályban van, elsősorban a volt szovjet utódállamok tekintetében a korábbi Szovjetunióval kötött egyezmények. Ezek az egyezmények a társadalombiztosítási ellátásokra, az egészségügyi szolgáltatásokra és a gyermektagadásokra terjednek ki. Emellett kétoldalú megállapodások rendezik néhány országgal a sürgősségi egészségügyi szolgáltatások kölcsönös biztosítását. Az Európai Unión belül a 883/2004/EK rendelet szabályozására figyelemmel visszaszorultak a kétoldalú egyezmények, azonban az uniós tagállamok, így Magyarország is viszonylag széles körben kötött az Unió kívüli államokkal ilyen megállapodásokat.

---

12 Paul Craig – Gráinne de Burca: EU Law. Text, Cases and Materials. Oxford, Oxford University Press, 2003. 185-193. old. és Kende Tamás – Szűcs Tamás (szerk.): Európai közjog és politika. Budapest, Osiris, 2007. 671. old.

13 Sári János: Alapjogok. (Alkotmánytan II.) Budapest, Osiris Kiadó, 2001. 190.

Ellenőrző kérdések

1. Igaz vagy hamis az alábbi állítás?

A szociálpolitika meghatározása alapvetően az Európai Unió hatásköre, így a meghatározó a jogharmonizációs célú szociálpolitikai irányelvek, valamint az ellátások széles köre tekintetében kötelezően alkalmazandó rendeletek kiadása. ....

2. Hány szintjét különböztethetjük meg a nemzetközi szociálpolitikai egyezményeknek? Melyek ezek a szintek?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Egészítse ki a következő mondatot!

Az egyetemes szociálpolitikai egyezmények jellemzően az ..... égisze alatt születnek.

4. Egészítse ki a következő mondatot!

Európban a regionális egyezményeket jellemzően az ..... keretében fogadják el.

5. Egészítse ki a következő mondatot!

A szociálpolitika területén a közösségi jog inkább ....., mint harmonizál.

IV. A szociális igazgatásban közreműködő állami szervek

1. Országgyűlés

A szociális igazgatásban is az Országgyűlés feladata az ellátásokra, a jogosultakra, az ellátások fedezetére, az igazgatási szervek feladat- és hatáskörére vonatkozó alapvető **törvényi szabályok megalkotása**. Ugyancsak az Országgyűlés hatáskörébe tartozik az egyes alrendszerek **költségvetési forrásainak** elfogadása. Az Országgyűlés a fentieken túl a szociális ellátó rendszer egyes elemeinek fejlesztésére vagy kiemelten fontosnak ítélt területeire vonatkozó **programokat** is elfogad.

2. A Kormány és a központi államigazgatási szervek

A Kormány **jogalkotó** szerepe a szociális ágazatban alapvetően **végrehajtási jellegű**. A szociális ellátó rendszer valamennyi törvényi szintű szabályozásához kapcsolódnak végrehajtási kormányrendeletek, melyek az államigazgatási szervek, illetőleg az államigazgatási jogkörben eljáró önkormányzati szervek hatáskörét és hatósági jogkörét részletezik, illetőleg eljárási szabályokat állapítanak meg.

A Kormány – 2006-ot megelőzően, részben törvényi előírás, részben saját döntése alapján – több közalapítványt is létrehozott, amelyek többsége 2006. után – a közalapítványi forma megszüntetését követően is – tovább működött a speciális társadalmi csoportok bizonyos szociális ellátásainak fedezetének, illetőleg e csoportokat érintő szociális programok és feladatok biztosítása érdekében.

A szociális ellátórendszer – s különösen a legszűkebb értelemben vett szociálpolitika területének – miniszteriális szintű irányítója az **emberi erőforrások minisztere**. A miniszter hatáskörébe tartozik a családtámogatások kialakítása, a gyermek- és ifjúságvédelem, a munkaerőpiacról tartósan kiszorultak, illetve egyéb okból rászorultak ellátása, a fogyatékosok és a megváltozott munkaképességűek rehabilitációja, valamint az őket megillető ellátások, valamint a szociális szolgáltatásokat nyújtó intézményrendszer ágazati igazgatása. Ennek keretében az emberi erőforrások minisztere **szabályozza** a szociális szolgáltatások szakmai követelményeit és a szociális szolgáltatást nyújtó intézmények tárgyi és személyi feltételeit, valamint az államigazgatási ellátási felelősség körébe tartozó intézmények tekintetében **irányítja** az intézményfenntartói feladatokat ellátó Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot. A fentieken túl az emberi erőforrások minisztere irányítja a nyugdíjbiztosítás, az egészségbiztosítás központi államigazgatási szerveit, valamint a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatalt.

Az emberi erőforrások minisztere mellett több **tanácsadó, véleményező testület** is közreműködik a szociális ellátásokra vonatkozó jogszabály-tervezetek, illetőleg kormányzati döntések előkészítésében, ilyen például az Országos Fogyatékosügyi Tanács, valamint az Országos Szociálpolitikai Tanács.

A legszűkebb értelemben vett szociálpolitika területén több, **nem miniszteriális formában** működő központi államigazgatási szerv is jelentős hatáskörökkel rendelkezik. Így az egyenlő bánásmód követelményének közigazgatási úton történő érvényesítésével összefüggő feladatokat az **Egyenlő Bánásmód Hatóság** látja el, amely 2012. január 1. óta autonóm államigazgatási szerv.

A **Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal** (NRSZH), mint központi hivatal feladat- és hatáskörébe tartoznak a szociális ágazati információs rendszer működtetéséhez kapcsolódó hatósági feladatok és a szociális intézmények működésének ellenőrzése. Ellátja továbbá a megyei, fővárosi szociális és gyámhivataloknak a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység engedélyezésével kapcsolatos I. fokú hatósági ügyekben a felügyeleti szervek feladatokat; valamint e kormányhivatalok rehabilitációs szakigazgatási szerveinek a szakmai irányítását.

Az emberi erőforrások minisztere irányítja a szintén központi hivatalként működő **Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot**, amely közvetlenül vagy a területi igazgatóságai útján fenntartja és működteti a szakosított szociális és gyermekvédelmi intézmények egy részét. A **Magyar Államkincstár** a nemzetgazdasági miniszter irányítása alatt álló központi hivatal, amelynek területi szervei a megyei igazgatóságok. A Magyar Államkincstár széles feladat- és hatáskörei közül szociális jellegű a fogyatékosok ellátásainak, valamint a gáz- és távhő-támogatásnak a megállapítása.

3. Területi államigazgatási szervek és államigazgatási feladatot ellátó önkormányzati szervek és tisztségviselők

A szociális igazgatás területi államigazgatási szervei feladatait elsősorban a **megyei kormányhivatalokba** integrált, szociális feladatokat ellátó **szakigazgatási szervek** látják el. Ezek közül elsőként a **megyei szociális és gyámhivatalokról** kell szólni, amelyek hatóságként engedélyezik és ellenőrzik a gyermekjóléti, a gyermekvédelmi és a szociális

intézmények működését, továbbá gyakorolják a felügyeleti szerv jogait a járási hivatalok, azok gyámhivatala és a települési önkormányzatok jegyzőinek elsőfokú szociális hatósági ügyintézése felett. .

2013. január 1-jétől a szociális igazgatásban is fontos szerepet töltenek be a **járási hivatalok és azok gyámhivatalai**. A járási hivatalok törzshivatalai egyes rászorultsági ellátásokat – így az időskorúak járadékát, a normatív ápolási díjat, valamint az alanyi jogú és a normatív közgyógyellátást, valamint az egészségügyi szolgáltatásra jogosultságot – állapítanak meg.

A **települési jegyzők** államigazgatási feladat- és hatáskörébe tartoznak egyes rászorultsági ellátások (foglalkoztatást helyettesítő támogatás, rendszeres szociális segély, normatív lakásfenntartási támogatás, méltányossági közgyógyellátás, rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény) tekintetében az elsőfokú hatósági hatáskörök ellátása, valamint bizonyos elsőfokú gyámhatósági feladatok.

4. Helyi önkormányzatok

Az államigazgatási hatáskörbe nem tartozó rászorultsági elvű pénzbeli és természetbeni ellátások odaítélése települési önkormányzati jogkör, amelyekről az önkormányzat képviselő-testülete, illetve átruházott hatáskörben a polgármester, a bizottság vagy 2013. január 1-jétől – Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján – az önkormányzati hatáskörben eljáró jegyző dönt.

A személyes szolgáltatást nyújtó szociális és gyermekjóléti szolgáltatások megszervezése tekintetében az alapszolgáltatások, valamint egyes szociális szakosított ellátások – így az idősek bentlakásos ellátása – a települési önkormányzatok feladata, amelyek megszervezését differenciáltan, a települések lakosságszámához igazodóan teszi kötelezővé a törvényi szabályozás. A több települést átfogó vagy a megyére kiterjedő szociális szakosított ellátások biztosítása a 2011/13-as közszolgáltatási reformok óta főszabály szerint az államigazgatás feladata.

Ellenőrző kérdések

1. Húzza alá a helyes választ!

A szociálpolitikáért általában felelős minisztérium a Belügyminisztérium.

A szociálpolitikáért általában felelős minisztérium a Szociális és Családügyi Minisztérium.

A szociálpolitikáért általában felelős minisztérium az Emberi Erőforrások Minisztériuma.

A szociálpolitikáért általában felelős minisztérium a Nemzetgazdasági Minisztérium.

A szociálpolitikáért általában felelős minisztérium a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

2. Mely szociális ellátást állapítja meg a Magyar Államkincstár? Húzza alá a helyes választ!

rendszeres szociális segély

ápolási díj

fogyatékosági támogatás

lakásfenntartási támogatás

rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

3. Egészítse ki az alábbi mondatot!

A szociális alapszolgáltatások fenntartásáért – differenciált feladat- és hatáskör-telepítéssel – a ..... önkormányzatok felelősek.

4. Egészítse ki az alábbi mondatot!

A szociális szakellátások fenntartója jellemzően ..... szerv.

5. Egészítse ki az alábbi mondatot!

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2012. január 1. óta ..... államigazgatási szerv.

V. A szociálpolitika feladatai. A fontosabb szociális ellátások

1. A jövedelemmel nem rendelkezők és az alacsony jövedelműek pénzbeli és természetbeni ellátásai

Ezek az ellátások a jövedelemmel nem rendelkező vagy alacsony jövedelmű személyek, családok szociális ellátását célozzák, a **szociális rászorultságtól függenek**, és különböző fajtáik az életkorhoz vagy/és szociálisan különösen hátrányos helyzetekhez kapcsolódnak. Ezen ellátások körében megkülönböztethetünk rendszeres juttatásokat, illetőleg eseti ellátásokat. Mindkét csoportban vannak pénzbeli és természetbeni ellátások.

a. Pénzbeli ellátások

A rendszeres ellátások közül az **aktív korúak ellátásainak** megállapítása a települési önkormányzat jegyzőjének államigazgatási hatósági jogköre. Ennek keretében aktív korúak ellátását állapíthatja meg a regisztrált munkanélküliek ellátásában¹⁴ nem részesülő családoknak. Az ellátás feltétele, hogy a segély iránti kérelmet benyújtó egyénnek és a vele közös háztartásban élőknek nincs más jövedelme, vagy az egy fogyasztási egységre (a fogyasztási egység fogalmát az Szt. határozza meg, a családtagok fogyasztási arányai alapján) jutó jövedelmük nem haladja meg a törvényben meghatározott mértéket. Az ellátás **rendszeres szociális segély**, abban az esetben, ha az ellátott életkora, egészségi állapota, gyermekei nevelése nem teszik lehetővé, hogy állást keressen. Az ellátás **foglalkoztatást helyettesítő támogatás**, ha a munkaképes aktív korú személy tartósan munkanélkülivé vált. Az ellátáshoz minimum évi 30 napos közcélú munkavégzési kötelezettség is párosul, amit közfoglalkoztatás vagy díjazással nem járó közérdekű önkéntes tevékenység keretében teljesíthet a segélyezett. Mindkét szociális segélyfajta mértéke alacsonyabb, mint az Ft. alapján járó munkanélküliségi ellátásoké.

A tartós munkanélküliség kezelésének különleges eszköze a **közfoglalkoztatás szervezése**, amelyet külön törvény szabályoz. A közfoglalkoztatás szervezéséért a jelenlegi kormányzati struktúrában a belügyminiszter felelős, de abban mind a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnak, mind a helyi önkormányzatoknak és jegyzőiknek vannak feladat- és hatásköreik. (A közfoglalkoztatást részletesen a foglalkoztatási fejezet mutatja be.)

A rendszeres jövedelempótló segélyek további fajtája az **időskorúak járadéka**. Az egészségkárosodott személyek korábban segély jellegű rendszeres szociális járadékát a 2012. évi módosítások során a megváltozott munkaképességűek ellátásaivá alakították át.

A különleges helyzetekhez, illetőleg egy-egy szolgáltatáshoz kapcsolódó – jövedelemkiegészítő jellegű – rászorultsági elvű szociális ellátások közé sorolhatjuk a lakásfenntartási támogatást, ápolási díjat és 2014. január 1-jétől az önkormányzati segélyt.

b. Természetbeni ellátások

A fenti segélyek esetében – hasonlóképpen a külön fejezetben bemutatott gyermekvédelmi szabályozáshoz – a jogszabály lehetővé teszi e segélyek természetbeni ellátásokra váltását (Erzsébet-utalvány, élelmiszer, tankönyv, tüzelő segély, közüzemi díjak, gyermekintézmények térítési díjának kifizetése, a családi szükségletek kielégítését szolgáló, gazdálkodást segítő támogatás). Az Szt. alapján továbbá a települési önkormányzat képviselő-testülete is előírhatja rendeletében, hogy a tízezer forintot elérő összegben folyósított rendszeres szociális segély összegéből ötezer forintot természetben, Erzsébet-utalvány formájában kell nyújtani.

Csak természetben nyújtható ellátások a **családi szükségleteket kielégítő gazdálkodást segítő földhasználat** (azon belül a földhasználati lehetőség, a mezőgazdasági szolgáltatások és juttatások, a munkaeszközök és a munkavégzéshez szükséges forgó eszközök, a szaktanácsadás, és a szakképzés), a **köztemetés**, a **közgyógyellátás**, az **egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság szociális rászorultság alapján**, az **adósságkezelési szolgáltatás**, továbbá az **energiafelhasználási támogatás**. Ezen ellátások megállapítása elsősorban a települési önkormányzatok hatáskörébe tartozik, azonban a jegyzőknek (normatív lakásfenntartási támogatás, méltányossági közgyógyellátás), valamint a járási hivataloknak (normatív ápolási díj, egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság, alanyi jogú és normatív közgyógyellátás) is vannak feladat- és hatásköreik.

---

¹⁴ A regisztrált munkanélküliek ellátásairól a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (Ft.) rendelkezik.

c. A fogyatékosok speciális pénzbeli támogatása

A **fogyatékosoknak járó ellátások** egységesítését is célozta a *fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról* szóló 1998. évi XXVI. törvény, amikor intézményesítette a 18. életévüket betöltött súlyosan fogyatékos személyeknek járó **fogyatékosági támogatást**. A fogyatékosági támogatás a törvényben meghatározott súlyos fogyatékoság esetén alanyi jogon jár, melyet a Magyar Államkincstár megyei igazgatóságai állapítanak meg és folyósítanak.

d. A hajléktalanok ellátásának speciális szabályai

A szociálisan hátrányos helyzetű csoportok sorában is külön helyet foglalnak el a **hajléktalanok**. Az egyik legegységesebb emberi szükséglet, a lakás, a fedél hiánya speciális ellátásokat és az ellátások sajátos megszervezését teszi szükségessé. A hajléktalanokat természetesen **ugyanúgy megilletik** a fentiekben ismertetett **pénzbeli és természetbeni szociális ellátások**, mint a lakással, tartózkodási hellyel rendelkezőket. Esetükben azonban az Szt. speciális illetékességi, hatásköri és folyósítási szabályokat állapít meg, mert itt az általános rendelkezések (például az ügyfél lakóhelye szerinti illetékesség) nem alkalmazhatók.

2. Személyes szolgáltatások

A személyes szolgáltatások alapvetően valamennyi, a törvényben meghatározott rászoruló által igénybe vehetőek, azonban egyes csoportok ellátásait a Szt. kiemelten szabályozza.

a. Fogyatékos személyek ellátásai

A **szociális alapellátás** keretében megszervezhető a jogosultak lakóhelyén a pszichiátriai vagy szenvedélybetegek **közösségi ellátása**, a fogyatékosok **támogató szolgáltatása**, illetőleg a **napközbeni ellátás**.

A tartósan betegek, súlyosan fogyatékosok szociális ellátásának másik nagy csoportját a **személyes gondoskodást nyújtó intézeti szolgáltatások** teszik ki. Ide tartoznak a **tartós bentlakásos, ápolást, gondozást nyújtó intézetek** (pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, fogyatékosok otthonai), a **rehabilitációs célú otthonok** (pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, fogyatékosok rehabilitációs otthonai), a fogyatékosok, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek **lakóotthonai**, valamint a különféle **átmeneti otthonok** (fogyatékosok gondozóháza, pszichiátriai és szenvedélybetegek átmeneti otthona).

Az intézményi szolgáltatások megszervezése korábban a megyei, fővárosi önkormányzatok kötelezettsége volt, 2012. január 1-je és 2013. január 1-je között azonban, több lépcsőben ezek fenntartását az állam(igazgatás) vette át, s a fenntartói jogokat alapvetően a **Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság**, illetőleg annak területi szervei gyakorolják.

b. Időskorúak ellátásai

Az időskorúakat érintő személyes gondoskodás az alapellátás körében a Szt.-ben szabályozott étkeztetés és házi segítségnyújtás, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, valamint a nappali ellátás. Nappali ellátást biztosító intézményként nevesíti az Szt. az **idősek klubját**, mely mentális gondozást, étkeztetést ad. Mindegyik szolgáltatásról valamennyi települési önkormányzat köteles gondoskodni. Jóllehet, ezek az ellátások nem korlátozódnak az idős emberekre, de a tényleges igénybe vevők döntő többsége közülük kerül ki.

Kifejezetten az idős, önmaguk ellátására csak részben vagy segítséggel képes emberek gondozására ugyancsak a települési önkormányzatok kötelesek különböző intézményi szolgáltatásokat biztosítani. E **szakosított szociális ellátások formái** az **idősek otthona**, amely lehet **tartós bentlakásra szolgáló** vagy **ápoló-gondozó intézet**, és az **időskorúak gondozóháza, átmeneti elhelyezést nyújtó otthon**.

Az intézeti szolgáltatások költségeit részben a fenntartó államigazgatási szervek (elsősorban a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, valamint annak területi szervei) vagy önkormányzatok, részben a gondozott vagy eltartója által fizetett térítési díj fedezi.

c. Hajléktalanok ellátásai

A hajléktalanok gondozása **intézményi szolgáltatásokat** is igényel. Ezt szolgálják a hajléktalanok számára létrehozott szociális intézmények és személyes szolgáltatások, mint a **nappali melegező**, a hajléktalanok **éjjeli menedékhelye**, a hajléktalanok **átmeneti szállása**. Ezeket a szolgáltatásokat a 30 000-nél nagyobb lélekszámú települések önkormányzatai, a fővárosban a fővárosi önkormányzat köteles megszervezni.

3. Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos közigazgatási feladatok

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) az egyenlő bánásmód hatékonyabb érvényesítése érdekében közigazgatási jogvédelmi rendszert is bevezetett. Az egyenlő bánásmód követelménye alapján tilos a személyek vagy csoportok közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetése, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés (szegregáció) és a megtorlás. Az Ebktv. a társadalmi felzárkózás és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében elismeri az előnyben részesítés alkalmazhatóságát. Az általános szabályok mellett az Ebktv. az egyes kiemelt területeken (pl. foglalkoztatás, szociális biztonság, egészségügy, lakhatás, oktatás és képzés, áruk forgalmazása, szolgáltatásokhoz való hozzájutás) speciális rendelkezéseket is tartalmaz. A témakört részletesen a *Felzárkóztatás, esélyegyenlőség* fejezet mutatja be.

Ellenőrző kérdések

1. Húzza alá, hogy az alábbi ellátások közül melyeket állapítja meg az *államigazgatási hatáskörben eljáró települési önkormányzati jegyző!*

- rendszeres szociális segély
- önkormányzati segély
- normatív lakásfenntartási támogatás
- családi pótlék

2. Melyek a fogyatékos személyeknek biztosított fontosabb alapszolgáltatások?

- 1.) .....
- 2.) .....
- 3.) .....

3. Egészítse ki a hiányzó kifejezést!

Az aktív korúak ellátása ..... abban az esetben, ha az ellátott életkora, egészségi állapota, gyermekei nevelése nem teszi lehetővé, hogy állást keressen.

4. Húzza alá a természetbeni szociális ellátásokat!

- időskorúak járadéka
- köztemetés
- közgyógyellátás
- rendszeres szociális segély

5. Egészítse ki a hiányzó kifejezést!

A szakosított ellátások tekintetében a fenntartói jogokat 2013. márciusa óta főszabály szerint a ..... látja el.

6. Egészítse ki a hiányzó szót!

A ..... ellátások a jövedelemmel nem rendelkező vagy alacsony jövedelmű személyek, családok szociális ellátását célozzák.

Felhasznált irodalom

- CRAIG, Paul – DE BURCA, Gráinne: EU Law. Text, Cases and Materials. Oxford, Oxford University Press, 2003.
- ESPING-ANDERSEN, Gøsta: Towards the Good Society, Once Again? In: Gøsta Esping-Andersen – Duncan Gallie – Anton Hemerijck – John Myles (eds.): Why We Need a New Welfare State. Oxford, Oxford University Press 2002.
- FAZEKAS Marianna: Szociális igazgatás. In: Ficzer Lajos – Forgács Imre: Közigazgatási jog. Különös rész. Budapest, Osiris Kiadó, 2005. 282-284. old.
- FERGE Zsuzsa: Társadalmpolitikai tanulmányok. Budapest, Gondolat Kiadó, 1980.
- István HOFFMAN: Some Thoughts on the System of Tasks of the Local Autonomies Related to the Organisation of Personal Social Care. *Lex localis – Journal of Local Self-Governments* 2012/4. szám
- KENDE Tamás – SZŰCS Tamás (szerk.): *Európai közjog és politika*. Budapest, Osiris, 2007.
- KRÉMER Balázs: Bevezetés a szociálpolitikába. Budapest, Napvilág Kiadó, 2009.
- SÁRI János: Alapjogok. (Alkotmánytan II.) Budapest, Osiris Kiadó, 2001.

Fogalomtár

Szociálpolitika legtágabb értelemben= a társadalmpolitika: a társadalmi újraelosztás egy meghatározott típusa, amely nem követi a gazdaságosság, a nyereségesség, az áruviszonyok és a piaci csere logikáját.

Szociálpolitika szűkebb értelemben: a társadalmi munkamegosztásban már vagy még részt nem vevők vagy abból kiszorultak, valamint a leginkább hátrányos helyzetűek állami támogatása.

Szociálpolitika legszűkebb értelemben: azok az ellátások, amelyekre a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény hatálya kiterjed.

Pénzbeli ellátások: olyan szociális ellátások, amelyek keretében az ellátásban részesülő jogosult valamilyen pénzbeli juttatást kap.

Természetbeni ellátások: olyan szociális ellátások, amelyek keretében nem készpénzjuttatást, hanem a létszükségletei kielégítéséhez közvetlenül szükséges dolgot bocsátanak a jogosult rendelkezésére.

Személyes szolgáltatások: olyan szociális ellátások, amelyek keretében a jogosult valamilyen a személyét érintő szolgáltatásban, így például szociális intézeti ellátásban, tanácsadásban, étkeztetésben, háziorvosi ellátásban részesül.

Alanyi jogon járó (univerzális) juttatások: olyan szociális ellátások, amelyek nagyon széles körben, kevés és egzaktnak értelmezhető jogszabályi feltétellel járnak valamennyi jogosultnak.

Normatív módon szelektív ellátások: egy-egy szűkebb társadalmi csoport tagjainak nyújtott szociális ellátások, amelyeket az adott csoporthoz tartozó személyeknek mérlegelés nélkül meg kell adni, azonban a jogosultsági kritériumok leszűkítik az ellátáshoz való hozzáférést, azok így nem tekinthetők univerzális jellegűnek.

Rászorultsági ellátások: olyan szociális ellátások, amelyeknél a hozzáférést az igénylő, illetőleg annak családja jövedelmi, vagyoni viszonyaitól, valamint egyes esetekben a jogszabályban meghatározott személyi körülményeitől teszik függővé.

Adóból finanszírozott szociális ellátások: olyan szociális ellátások, amelyeket a központi és a helyi önkormányzatok adóbevételeiből finanszíroznak.